

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, 1680

29. De Schismaticis; & de pœnis contra supradictos imponendis agitur. Et
quæritur, an sit in iure irregularitas inflicta contra Schismaticos? Ex p. 4.
tract. 7. res. etiam 29.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76372](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76372)

In S Officio imponendis. Ref. XXIX. 527

3. Advertant etiam DD. Inquisitores quod procedere non debent contra memoriam defuncti priusquam de illius hæresi planè confiterit per legitimas probationes, quæ ad condemnationem sufficiant, & ita intelligenda est instructio Toletana anno 1561. numero 61. ubi dicitur, [Quando se huius de procedet contra la memoria de algun difunto haviendo la probança bastante, &c.] quæ verba ut advertit Io. Rojas de hæret. part. 2. num. 30. disponunt plenam probationem requiri, ut adversus defunctum hæreticum procedatur, videlicet si duo legitimi testes existant, & ita tenet Simanca in cathol. instit. tit. 18. num. 12. Pegna ubi supra, quicquid asserat Decianus in tract. crim. l. 5. cap. 57. num. 6. & 9. cum aliis. Hinc inferitur quod si pendente processu mortuus fuerit inquisitus, ejus memoria damnari non poterit, nisi aliunde ejus hæresis plenè & concludenter probata fuerit, & ita ex Simanca & Deciano notat Farinacius de hæresi quæst. 197. num. 99. Item de hæresi suspecti post mortem damnari non possunt, quia non sunt hæretici, & ita habetur expresse in c. accusatus, §. si vere, de hæreticis in 6. & docet Simanca in cathol. instit. tit. 4. n. 5.

4. Sed nota hæc duos casus, in quibus quis damnari potest tanquam hæreticus post mortem. Primò, si in carcere existens se ipsum interemit, quia talis mors est quædam hæresis confessio, nam præsupponitur ex conscientia criminis se interfecisse, nec de illa penitere voluisse. Ita Gundissalvus de hæret. quæst. 22. num. 1. Simanca in cathol. instit. tit. 18. num. 31. & alij. Secundò quando hæresis est probata sufficienter ex eo quod probetur extitisse quis contumax per annum in excommunicatione saltem ob causam fidei. Ita Iul. Clar. lib. 1. §. hæresis, n. 19. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 57. num. 6. & alij. Quando autem damnatur hæreticus defunctus, ejus ossa exhumanda sunt, si forte ab aliis possunt distingui, & cum ejus statua comburenda, ut observat ex multis Farinac. quæst. 197. n. 92. & 94. & forma sententiæ defumenda est ex Pegna in direct. part. 3. comment. 93. circa finem.

5. Sed restat discutere difficilem questionem, quando videlicet Inquisitores ex lapsu temporis non possunt procedere adversus hæreticum defunctum? De hac questione agit Rojas singul. 50. & alij penes ipsum, quibus adde Zanchinum de hæret. c. 24. n. 5. & ibi Campegius lib. 8. aliqui recentiores, ut Ferdinand. de Castro Palao in oper. mor. tom. 1. tr. 4. disp. 8. punct. 16. §. 7. n. 16. putant spatium 40. annorum sufficere, ut Inquisitores adversus hæreticum defunctum non possint procedere, quia ex cap. fin. de præscript. jus confiscandi bona hæreticorum 40. annis præscribitur.

6. Verùm mihi contraria sententia placet, quam ruerit Pegna in direct. Inquis. part. 3. comment. 92. Simanca in cathol. instit. tit. 18. num. 14. Covarr. in 4. Decret. part. 2. cap. 6. num. 16. Gassius in decis. lib. 2. cap. 11. n. 2. & Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 22. n. 42. ubi docent quod nullo temporis spatio præscribitur actio procedendi per DD. Inquisitores contra hæreticum defunctum ad ejus memoriam damnandam, & statuum comburendam, & ad text. cap. fin. de præscript. quem adducit Castrus, respondeo, quod ibi tantum agitur de præscriptione, quoad sola bona hæreticorum, ita nostram sententiam adversus Castrum & alios tenet novissimè doctus Acugna Archiep. Bracharensis in decretum Gratiani part. 1. disp. 23. cap. 14. n. 6. ubi tamen notat, quod contra fautores & receptatores hæreticorum jam mortuos, non potest accusatio refricari, sicut neque contra suspectos de hæresi, sed tantum contra hæreticum defunctum.

7. Notandum est tamen hæc obiter contra gloss. in l. Manicheos, vers. subire, c. de hæret. Bartolum in l. 2. c. de Apostat. & alios, bona hæreticorum non præ-

scribi à possessoribus spatio quinque annorum, quod falsum est, etiam applicanda essent fisco seculari, ut malè sentit Covarruvias ubi supra, Quædam in 99. fiscal. quæst. 16. concl. 2. & 3. Gomez lib. 3. var. cap. ult. num. 5. & alij, nam ut supra dictum est, ad præscriptionem bonorum hæreticorum ex cap. fin. de præscript. in 6. requiruntur 40. anni, & in præscriptione circa bona hæreticorum, standum est juri Ecclesiastico, & non civili, & ita docet Sanctarellus de hæresi c. 22. dub. 2. n. 8. & Doctores superius citati, qui etiam observant condiciones necessarias ad dictam præscriptionem. Vide etiam Azorium tom. 1. lib. 5. cap. 7. quæst. 16. Molinam de just. & jure, tom. 1. disp. 73. Gundissalvum de hæret. q. 22. Sylvestrum ver. hæreticus l. n. 14. Tabienam eodem ver. n. 12. gloss. in d. cap. fin. de præscript. ver. hæretici, & ibi Domin. in §. si post mortem, n. 4. Abbat. in cap. cum nobis, eodem tit. n. 8. & ibi Felinum num. 15. cum aliis penes ipsos.

RESOL. XXIX.

De Schismaticis, & de pœnis contra supradictos imponendis agitur.

Et queritur, an sit in jure irregularitas instituta contra Schismaticos? Ex parte 4. tractatu 7. Resolut. etiam 29.

§. 1. **T**ribus ferè modis, ut observat optimè Lorca in 2.2. D. Thom. quæst. 40. art. 1. scilicet 3. disp. 48. num. 5. generatim potest schisma committi: uno per separationem à membris, & non à capite, ut si Hispani in spiritualibus & actibus Religionis Christianæ nolent communicare cum Italis, qui modus schismatis rarus est. Altero, recedendo à solo capite, & non à membris, qui modus facilius contingere potest. Tertiò recedendo simul à capite & à membris, qui evenit dum is, qui se separat ab obedientia Pontificis, se etiam separat à communicatione eorum, qui cum ut verum Pontificem sequuntur. Recessus autem à Summo Pontifice potest contingere adhuc tripliciter. Primò negando obedientiam vero Pontifici. Secundò instituendo & sequendo Pseudo Pontificem. Tertiò exercendo actus Pontificiæ potestatis sine auctoritate Pontificis. Ex his omnibus modis committitur peccatum schismatis, & ferè omnes in diversis Canonibus juris tanquam schismata reprobantur. Nam in Bulla Cœnæ damnantur, ut schismatici qui se subtrahunt ab obedientia Rom. Pontificis, & in c. licet, de elect. damnatur Pontifex intrusus, & qui ei adhæret, & in cap. nec licuit, disp. 17. & cap. de Liguribus 24. quæst. 1. censentur schismatici qui Synodos congregant sine Romani Pontificis auctoritate, & in cap. non furem 7. quæst. 1. qui invadit Episcopatum. De schismate autem quò aliquis se separat à sola unitate membrorum, nulla fit mentio in jure, quia, ut dixi, hoc genus schismatis nunquam solet accidere.

2. Hoc supposito deveniendo ad pœnas ex doctrina Menochij de præsumpt. lib. 5. præsumpt. 6. num. 24. quem sequitur Castrus Palao tom. 1. tract. 6. disp. 4. punct. 6. n. 19. Schismatici sunt de hæresi vehementer suspecti, & ideo si hæc doctrina esset sequenda, illorum abjuratio deberet esse de vehementi. Verùm hæc opinio Castr. Palai ita generaliter prolata mihi non placet, ideo assero cum Soula in Aphor. Inquis. lib. 1. cap. 20. num. 13. quod schismatici non hæretici regulariter de hæresi leviter tantum sunt suspecti, pro temporis tamen diuturnitate, qua in schismate perseverant, vehementem suspicionem incurrere possunt, quam abjurare tenentur. Ita ille, & ante illum Duatius in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. quæst. 156. num. 12. & Pegna in direct. part. 2.

528 Tractatus XII. De Pœnis Delictorum,

part. 1. comment. 73. Igitur supradicti ex consideratione diurnitatis temporis, circumstantiarum & personarum aliquando vel leviter, vel ut vehementer de hæresi suspecti abjurabunt & si errorem habuerint in intellectu, abjurabunt ut hæretici de formali.

3. Nota tamen quod supradicti non solum suspicionem hæresis leviem, vel vehementem, ut dictum est, abjurare debent, sed etiam schisma. Forma verò schismaticorum abjuratōis debet esse, ut observat Sanctægillus *tract. de hæresi cap. 43. dub. 1. num. 16.* & alij penes ipsum juxta dispositionem *d. quoties cordis 1. q. 7.* Sed quoad alias pœnas Castrus Palaus *tom. 1. tract. 6. disp. 4. punct. 6. num. 20.* asserit supradictos posse puniri pœna pecuniaria, exilio, carcere, triremibus, & si pertinaces existunt, tradendos esse Curiae seculari; & hæc omnia docet etiam Soula in *aphor. Inquis. lib. 3. c. 2. 7. n. 7.* Item ut videre potes apud Sanchez in *summ. tom. 1. lib. 2. c. 3. 6. n. 10.* & alios penes ipsum, puniuntur supradicti. Primò pœna amissionis jurisdictionis. Secundò excommunicationis latæ sententiæ. Tertiò inhabilitatis ad beneficia Ecclesiastica acquirenda, etiam post schismatis pœnitentiam. Quartò privationis ipso jure beneficiorum ante schisma adeptorum. Vide etiam alias pœnas contentas in constitut. nostri Pauli I V. edita anno 1559. quam commentariis illustrat Scottia in *Bull. Pontific. epit. 72. theor. 182. & segg. & Duardus in Bull. Cœn. lib. 2. can. 1. quest. 57. num. 13.*

4. Notandum est tamen hic contra Pegnam in *direct. part. 2. comment. 73.* Duardum in *Bull. Cœn. lib. 2. q. 16. n. 5.* & alios non esse in jure irregularitatem inflictam contra schismaticos, nam in *c. quia diligentia, de elect.* quod pro se adducit Pegna, nihil asseritur de irregularitate, sed solum de inhabilitate ad beneficia. Et ita nostram sententiam tenet Suarez de *conf. disp. 43. sect. 2. n. 7.* & alij. In uno casu tamen schismaticos esse irregulares dicendum est, quando nimirum schisma esset publicum, sed in tali casu essent irregulares irregularitate generali, quæ ex quovis crimine notorio digno depositione oritur, quæ cessat ablata infamia per contrariam pœnitentiam, & ita observat Sayrus de *conf. lib. 7. cap. 12. n. 16. ver. 3. juncto ver. Primus est de hæresi.* & Bonacina in *Bull. Cœn. disp. 1. q. 2. punct. 5. n. 13.*

5. Notandum est etiam hic cum Coninch in *2. 2. D. Thom. disp. 30. dub. 5. num. 48.* ex Cajetano in *2. 2. quest. 39. art. 1. in fine.* & in *summ. ver. schisma*, ut quis sit schismaticus, non sufficit quod in re aliqua particulari nolit obedire Pontifici, quia ipsi videtur nimis difficilis: aut contra suum honorem, temporalem commoditatem, aut quia putat Pontificem non posse sibi similia præcipere, aut similem ob causam, modò agnoscat eum esse Superiorem & caput Ecclesiæ. Nam ad schisma requiritur inobedientia conjuncta cum quadam rebellione, qua quis vult se omnino subtrahere à subjectione ejus quem novit certo esse Pontificem, aut saltem nullam habet probabilem rationem dubitandi, an alter sit verus Pontifex; si vero dubitet probabiliter, an sit verè, aut validè à Cardinalibus electus, non esset schismaticus, si ei nollet subijci. Vide etiam Valentiam *tom. 3. disp. 3. q. 15. punct. 1. prop. 3.* & Bonacinam in *Bulla Cœ. disp. 1. q. 2. punct. 5. num. 3.* Et hæc dicta sufficiant circa pœnas delictorum in particulari; tamen pro complemento materiæ hujus tractatus necessariam esse existimo discussionem aliquorū dubiorum in praxi sæpius occurrentium quæ infra scripta erunt.

RESOL. XXX.

An Inquisitores possint unire duas semiplenas probationes

ad damnandum reum pœna ordinaria? Ex p. 4. tit. 7. Ref. etiam 30.

§. 1. **N**egative responder Antonius Soula in *aphor. Inquis. lib. 2. cap. 5. n. 10.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 4. disp. 8. punct. 10. n. 7.* Anton. Quevedo de *indiciis & tortura part. 1. cap. 6. n. 2.* Simanca in *catol. instit. tit. 51. n. 5.* & in *enchor. tit. 34. n. 3.* Pegna, Farinacius & alij penes ipsos; & ratio est, quia cum quilibet semiplena probatio in suo ordine diversâ sit, non potest cum alia conjungi. Sed his non obstantibus, affirmativam sententiam in favorem fidei tenendam esse docent duo præstantissimi Inquisitores, Io. Rojas *singul. 88. n. 16.* & Vmbertus Locutus in *praxi, ver. testis*, quia cum utraque semiplena probatio ad eundem finem tendat in causis hæreticorum, potest cum alia conjungi; & hanc sententiam novillimè tenet Ioseph Sella Consultor S. Officij in *decis. regni Aragon. tom. 4. decis. 477. n. 24.*

2. Verum ego tunc huic sententiæ libenter adhererem, quando simul cum duabus semiplenis probationibus, essent alia indicia, & ita tenet Docill. Inquisitor Didacus Cantera in *quest. crimin. cap. 2. de prob. per testes, quest. 5. num. 2.* qui citat Ripam. Unde concordantur supradictæ sententiæ contrariæ, nam prima negativa procedit quando tantum adfuit una semiplenæ probationes, secunda verò affirmativa procedit, quando cum semiplenis probationibus concurrunt alia indicia. Sed hodie regulariter praxis Inquisitionis Hispanicæ absolute sequitur opinionem negativam, & non damnat hæreticos ad pœnam ordinariam, ex duabus semiplenis probationibus, etiam si adfint alia indicia.

RESOL. XXXI.

An Inquisitores possint condemnare reum hæreticum ad pœnam ordinariam, si adfint tantum testes singulares? Et quid, si testes de eadem hæresi sint concordantes, sed cum quibusque audierit in vario loco, & diverso tempore, ad dictos testes sufficiant ad condemnandum reum pœna ordinaria? Ex p. 4. tit. 7. Ref. etiam 31.

§. 1. **A**ffirmativam sententiam docet Anton. Gomez *var. tom. 3. c. 12. num. 12.* Zanchinus in *4. q. 1. tract. de hæresi. c. 16. n. 6.* cum aliis, quos citat Rojas de *prob. hæresi. part. 2. ass. ver. 6. n. 139.* & ratio est, quia omnes hæretices connexæ sunt & invicem colligatæ, ut patet ex *cap. excommunicamus 1. de hæresi. cap. accusatus, eodem tit. in 6.* & secundum hanc sententiam ad probandum, quod Cajus sit hæreticus satis est, si testes singulares contra illum testificentur de diversis hæresibus prolati ab eo diverso in loco & tempore, ut si v. g. aliquis testificet audivisse Cajum mense Ianuario in tali loco negantem in Hostia consecrata esse Corpus Christi, alius dicat in diverso loco & tempore Cajum negantem Mariam matrem Dei esse Virginem, &c.

2. At his non obstantibus, contrariam sententiam tenendam esse puto, quam tenent DD. quos citat Rojas *loc. cit. n. 134.* quibus ego addo Didacum Cantera in *99. crimin. cap. 2. de vera confess. num. 17.* Zanardum in *direct. Confess. part. 3. c. 111. n. 11.* Azorium *tom. 3. lib. 13. cap. 27. q. 7.* Flores de *Mena var. 99. lib. 3. q. 22. n. 45.* Aragon. in *2. 2. D. Thom. q. 70. art. 2.* Sanctarellum *tract. de hæresi. c. 39. dub. 1. num. 4.* Morlam in *empor. juris, part. 1. tit. 11. in prælud. n. 51.* Miandam Sayrum in *Clavi Reg. lib. 12. cap. 23. n. 16.* Menochium de *ordin. judic. q. 23. art. 4. concl. unic. in fin.* Menochium de *ordin. judic. q. 23. art. 4. concl. unic. in fin.* Ignatius de Villar *vol. 2. conf. 149. num. 17.* & 44. Ignatius de Villar in *syllava respons. lib. 1. resp. 15. num. 38.* & ratio est, quia per testes singulares nulla species hæresis est plenè probata.